

KOMENT I SHKURTËR SHPJEGUES

LEXIM NGA PERSPEKTIVA GJINORE I RAPORTIT TË KOMISIONIT EVROPIAN PËR KOSOVËN 2024

HYRJE

Çdo vit, Komisioni Evropian (KE) paraqet vlerësimin e tij për progresin e Kosovës drejt anëtarësimit në Bashkimin Evropian (BE) përmes një raporti (në tekstin e mëtejshëm: “Raporti”). Sipas zotimeve të BE-së, idealisht, të gjithë kapitujt e Raportit duhet të përfshijnë perspektivën gjinore. Ky koment shpjegues analizon Raportin e KE-së për Kosovën për vitin 2023 nga perspektiva gjinore,¹ duke shqyrtuar vëmendjen ndaj grave, burrave, vajzave, djemve dhe barazisë gjinore; si dhe sa janë përfshirë rekomandimet e ofruara nga organizatat e shoqërisë civile të grave (OSHCG-të).² Ky koment shqyrton se ku është përfshirë aspekti gjinor në raport dhe rekomandon mënyra për KE-në që të integrojë më mirë këtë aspekt në kapitujt dhe seksionet e ndryshme.

GJETJET KRYESORE

- Raporti i vitit 2024 përfshin perspektivën gjinore në një kapitull (3%), pjesërisht në nëntë kapituj (24%) dhe aspak në 27 kapituj (73%). Në përgjithësi, raporti përmend gratë, burrat, djemtë, vajzat dhe gjininë dukshëm më pak se në vitet e kaluara, duke i përmendur 84 herë krahasuar me 150 herë në vitin 2023 dhe 120 herë në vitin 2022. Ndoshta formati i ri, më i shkurtër i Raportit të KE-së ka ndikuar në cilësinë dhe sasinë e analizës gjinore; megjithatë, në disa seksione, një deri në tre fjalë shtesë mund të ishin përfshirë për ta bërë raportin më të përgjegjshëm ndaj çështjeve gjinore pa ndikuar ndjeshëm në gjatësinë e tij
- Pesë nga 114 rekomandimet (4%) lidhen drejtpërdrejt me avancimin e barazisë gjinore. Lidhur me to, KE-ja ka prirjen të shprehë se rekomandimet e vitit të kaluar janë zbatuar pjesërisht dhe mbeten përgjithësisht të vlefshme. Rekomandimet kryesore për barazinë gjinore përfshijnë:
 - Te gijqësori të “sigurohen hetime solide penale, të përmirësohet cilësia e aktakuzave dhe të sigurohet procedura penale efektive, përfshirë rastet e dhunës me bazë gjinore”.
 - Në pjesën për të drejtat themelore, “të forcohet zbatimi i Ligjit për barazinë gjinore dhe i Strategjisë për dhunën me bazë gjinore; të emërohet një drejtues i ri i Agjencisë për Barazi Gjinore; dhe të përmirësohet integrimi gjinor në legjislacion, rregullore dhe politika.”
 - Në pjesën për luftën kundër krimit të organizuar, të “forcohen përpjekjet për të parandaluar dhe luftuar kontrabandën e migrantëve dhe trafikimin e qenieve njerëzore” megjithatë nuk u përmend fakti se gratë dhe vajzat përbëjnë shumicën e personave të trafikuar.
 - Në pjesën për politikën sociale dhe punësimin, të “miratohet Ligji për punësimin dhe ndryshimet

Termi	2022	2023	2024
Gra/Gratë	57	57	29
Burra/t	3	8	2
Vajza/ë	4	5	5
Djali/ë	0	0	0
Femër	12	18	6
Mashkull	6	13	6
Gjinia	38	49	36
Gjithsej	120	150	84

¹ KE, [Raporti i Kosovës 2024](#). Këtë vit, KE ka bërë disa ndryshime në formatin e Raportit

² Ky koment shpjegues është përpiluar nga Rrjeti i Grave të Kosovës (RrGK), Qendra Kosovare për Studime Gjinore dhe Shoqata e Grave të Mitrovicës për të Drejtat e Njeriut, të cilat gjithashtu kontribuan me të dhëna për Raportin e këtij viti në prill 2024.

në Ligjin e punës për të harmonizuar kornizën ligjore me legjislacionin (acquis) e BE-së, veçanërisht në lidhje me mosdiskriminimin në punësim dhe pushimin prindëror”, megjithëse do të ishte e dobishme një referencë më e qartë për pushimin e lehonisë, atësisë dhe atë për kujdestarët. Rekomandimet e tjera në këtë seksion kanë të bëjnë me të drejtat e grave dhe barazinë gjinore, por kjo nuk është shprehur në mënyrë eksplicite.

- 5) Në pjesën për **shkencën dhe hulumtimin**, të “hartohet dhe zbatohet një strategji gjinore për hulumtimin në nivel kombëtar, si dhe për integrimin dhe promovimin e plotë të grave dhe vajzave në shkencë, teknologji, inxhinieri dhe matematikë”.

Ka pasur mundësi për rekomandime shtesë për t’iu referuar barazisë gjinore (shih pjesën tjetër).

- Në këtë raport nuk janë përfshirë **të dhëna të mjaftueshme të ndara sipas gjinisë** dhe ka një **qasje joadekuade ndërthurëse**. Sa i përket banorëve ruralë, fëmijëve, minoriteteve (veçanërisht serbëve, romëve, ashkalive dhe egjiptianëve), personave me aftësi të kufizuara dhe personave lezbike, homoseksualë, biseksualë, trans+, queer, interseks dhe individëve të tjerë me identitetet LGBTQI+, raporti nuk është ndarë sipas gjinisë ose kategorive të tjera. Nuk është marrë në konsideratë pozita e veçanërisht e cënueshme e grave romë, ashkali dhe egjiptiane për shkak të diskriminimit të shumëfishtë. Po ashtu, vëmendja për djemtë, goranët, boshnjakët dhe turqit ka qenë minimale
- Disa **kapituj nuk përmbanin fare perspektivë gjinore**, megjithëse mund të ishte përfshirë:³ si në rastin e kapitujve të mëposhtëm: 3. Marrëdhëniet e mira fqinjësore dhe bashkëpunimi rajonal; 4. Normalizimi i marrëdhënieve ndërmjet Kosovës dhe Serbisë; 5. Standardet evropiane - Grupimet 2: Tregu i brendshëm, 4: Agjenda e Gjellbër dhe Lidhshmëria e Qëndrueshme, 5: Burimet, bujqësia dhe kohezioni, dhe 6: Marrëdhëniet e jashtme; Aneksi I - Marrëdhëniet ndërmjet BE-së dhe Kosovës; dhe Shtojca II – Të dhënat statistikore.
- Përafërsisht **43% e rekomandimeve të OSHCG-ve** për Raportin janë adresuar, që përbën një rënie të ndjeshme krahasuar me Raportin e vitit të kaluar (70%)..
- Si përfundim, raporti në përgjithësi tregon regres në drejtim të integritetit gjinor në krahasim me vitin 2023.

REKOMANDIMET KRYESORE PËR KE

- *Të vazhdohet* të kërkohet përfshirja e perspektive gjinore në të gjithë kapitujt përkatës.
- *Të trajtohet* dhuna me bazë gjinore në seksionet e Sundimit të Ligjit dhe politikat sociale, duke ofruar rekomandime konkrete për institucionet përgjegjëse për zbatimin e legjislacionit të ri.
- *Të sigurohet* përfshirja e të dhënave të ndara sipas gjinisë në të gjithë Raportin.
- *Të ushtrohet presion* mbi qeverinë që të sigurojë që të gjitha institucionet i dorëzojnë të dhënat ASK-së në kohën e duhur dhe që ASK-ja publikon rregullisht këto dhe të dhëna të tjera statistikore të ndara sipas gjinisë, në drejtim të lehtësimit të analizës gjinore. *Të inkurajohet fuqimisht* plotësimi Indeksit të Barazisë Gjinore.
- *Të vazhdohet të inkurajohet* qeveria që të institucionalizojë buxhetimin e përgjegjshëm gjinor si pjesë e reformave të vazhdueshme të administratës publike dhe ato të për financat publike, duke reflektuar përgjegjësitë e qeverisë për buxhetimin e përgjegjshëm gjinor në të gjitha nivelet në mënyrë të qartë brenda amendamenteve të ardhshme në ligjin për financat publike, ligjin për prokurimin publik dhe ligjin për financat e pushtetit lokal. Të inkurajohet qeveria që të vë në dispozicion publikisht në kohën e duhur informacionin që ka të bëjë me buxhetimin e përgjegjshëm gjinor në përputhje me Objektivin e Zhvillimit të Qëndrueshëm (OZHQ) 5.c.1. dhe zotimet e [Kornizës Gjinore të PEFA](#)
- *Të sigurohet* që zyrtarët të marrin parasysh LBGJ-në dhe masat e parapara afirmative gjatë punësimit në të gjitha nivelet dhe sektorët si pjesë e punësimit të bazuar në merita.
- *Të inkurajohet* qeveria që të sigurojë një qasje të përgjegjshme gjinore ndaj tranzicionit digjital, si dhe të adresojë dhunën kibernetike me bazë gjinore, bazuar në [rekomandimet](#) e OSHCG-ve.
- *Të sigurohet* që në pjesët e raportit ku raportohet për sigurinë, siç është përmbledhja e përgjithshme e raportit dhe marrëdhëniet e mira fqinjësore, të raportohet mbi kërcënimet e sigurisë të përjetuara

³ Për shembuj specifikë se si këto mund të kenë përfshirë perspektivën gjinore, shih: RrGK, Koment shpjegues: Lexim nga perspektiva gjinore e [Raportit të Komisionit Evropian për Kosovën 2024](#)

në nivel lokal, nga OSHCG-të dhe nga gra dhe burra të ndryshëm në Kosovë dhe Serbi. Të konsultohet ekspertiza e organizatave “grassroots” dhe OSHCG-ve tjera që mund të japin kontributin përkatës.

- *Të sigurohet* një qasje gjithëpërfshirëse dhe ndërthurëse në Raport, e cila trajton aspektet gjinore dhe faktorë të tjerë si përkatësia etnike, mosha, vendndodhja rurale/urbane, aftësitë e kufizuara dhe faktorë të tjerë socio-demografikë. Po ashtu, të sigurohet që të dhënat për minoritetet dhe personat me aftësi të kufizuara të jenë gjithmonë të ndara sipas gjinisë.
- *Të vazhdohet* me konsultime me OJQ-të, veçanërisht OSHCG-të, për të mbledhur dëshmi në kohë që do të ndihmojnë në informimin e raporteve të ardhshme, përfshirë çështjet kryesore që lidhen me barazinë gjinore.

